

Лютов С.О.,
магістр

Жигалкевич Ж.М.,

канд. екон. наук, доцент

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Анотація. Розкрито теоретичні основи управління ризиками цінних паперів. Подано визначення ризиків. Визначено сутність ризиків цінних паперів. Розглянуто інструменти управління ризиками. Встановлено, що управління ризиками полягає у застосуванні різних методів до фінансових інструментів портфелю з метою отримання максимального прибутку, збереження інвестиційного капіталу, забезпечення інвестиційної привабливості портфеля. Зазначено способи та інструменти управління ризиками. Визначено основні етапи управління ризиками, зокрема: визначення основних цілей управління ризиками; ідентифікація усіх можливих активів (компонентів), які можна включити у портфель, формування портфеля та аналіз ризиків і прибутковості портфеля, визначення частки компонент; розробка портфеля; моніторинг ефективності портфеля, перебалансування портфеля. Встановлено, що забезпечення ефективного управління ризиками полягає в пошуку найбільш оптимальних методів прийняття рішень і впливу на ризик. Наведено основні методи зниження ризиків.

Ключові слова: ризик, цінні папери; управління ризиками, портфель; способи, етапи; методи.

Лютов С.А.,
магистр
Жигалкевич Ж.М.,
канд. экон. наук, доцент
Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ЦЕННЫХ БУМАГ

Аннотация. Раскрыты теоретические основы управления рисками ценных бумаг. Даны определения рисков. Определено сущность рисков ценных бумаг. Рассмотрены инструменты управления рисками. Установлено, что управление рисками заключается в применении различных методов к финансовым инструментам портфеля с целью получения максимальной прибыли, сохранения инвестиционного капитала, обеспечения инвестиционной привлекательности портфеля. Указаны способы и инструменты управления рисками. Определены основные этапы управления рисками, в частности: определение основных целей управления рисками; идентификация всех возможных активов (компонентов), которые можно включить в портфель, формирование портфеля и анализ рисков и доходности портфеля, определение доли компонент; разработка портфеля; мониторинг эффективности портфеля, перебалансирование портфеля. Установлено, что обеспечение эффективного управления рисками заключается в поиске наиболее оптимальных методов принятия решений и влияния на риск. Приведены основные методы снижения рисков.

Ключевые слова: риск, ценные бумаги; управление рисками, портфель; способы, этапы, методы.

Liutov S.O.,
master
Zhygalkevych Zh.M.,
Ph.D, Ass.Prof.
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

THEORETICAL ASPECTS OF RISK MANAGEMENT OF SECURITIES

Annotation. The theoretical basics of risk management of securities are described. The definitions of risks are given. The essence of securities risk is determined. Risk management tools are considered. It is identified that risk management consists in applying various methods to financial instruments of the portfolio to obtain maximum profit, preserve investment capital, and ensure investment attractiveness of the portfolio. The methods and tools of risk management are indicated. The main stages of risk management are defined, in particular: the definition of the main objectives of risk management; identification of all possible assets (components) that can be included in the portfolio, portfolio construction and analysis of portfolio risk and return, determination of the proportion of components; portfolio development; portfolio efficiency monitoring, portfolio rebalancing. It is identified that ensuring of effective risk management consists in searching the most optimal methods of decision making and influence on risk. The main risk reduction methods are given.

Keywords: risk, securities; risk management, portfolio; ways, stages, methods.

Постановка проблеми і актуальність дослідження. Управління ризиками цінних паперів є важливою складовою діяльності будь-якого інвестиційного менеджера. Як правило, вони працюють на фінансових ринках, на яких здійснюється обіг цінних паперів (облігації, акції, похідні інструменти). Загалом, інвестори мають за мету отримати дохід від своїх інвестицій, але, відомо, що доходність будь-якого фінансового інструменту

має прямо пропорційну залежність з ризиком, тому кожен інвестор обирає фінансові інструменти для інвестування в залежності від його відношення до ризику.

Під ризиками цінних паперів розуміється ймовірність виникнення події, при якій інвестор може зазнати збитків, інвестуючи в певний портфель фінансових інструментів. Тому важливо навчитись управляти ризиками при здійсненні інвестиційної діяльності, використовуючи певні методи. При роботі на фінансовому ринку інвестору необхідно враховувати фактори ризику різного характеру й обирати, яку частку інвестувати у ризикові активи, а яку частку у безризикові активи. Управління ж ризиками цінних паперів полягає у застосуванні різних методів до фінансових інструментів портфелю з метою отримання максимального прибутку, збереження інвестиційного капіталу, забезпечення інвестиційної привабливості портфелю.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Вчені, які досліджували проблему управління ризиками цінних паперів: Е. Панфілова, А. Альгін, В. Гранатуров, Л. Філіппов, О. Ренн, В. Благодатских, Т. Теплова, О. Стоянова, Е. Коротков, Н. Хохлов, Г. Чернова, Р. Качалов, І. Агафанова та інші.

Але, незважаючи на активний інтерес вчених до зазначеної проблематики, деякі аспекти щодо методів зниження ризиків цінних паперів потребують поглибленого вивчення.

Метою даної статті є дослідження та узагальнення теоретичних аспектів управління ризиками цінних паперів на фінансовому ринку.

Результати дослідження. Під управлінням ризиками, пов'язаними з інвестуванням у цінні папери (на основі формування портфеля цінних паперів або одиночних вкладень), розуміються пошук і застосування методів їх зниження та вимірювання. Всю сукупність ризиків, пов'язаних з інвестуванням у цінні папери, об'єднану під назвою «загальний» або «капітальний» ризик, можна умовно розділити на дві групи: ризики, які

можна знизити за допомогою диверсифікації і ризику, що не можна знизити за допомогою диверсифікації.

Загалом, під ризиком розуміється ймовірність настання несприятливої події, тому ризик не можна повністю усунути, його можна тільки знизити. У фінансовому менеджменті під усуненням ризику розуміється його максимальне зниження, тобто, мінімізація. Інвестор, зазвичай, розглядає можливість інвестування у різні фінансові інструменти, у результаті чого він може побудувати власний портфель цінних паперів. Повна інформація про стан портфелю цінних паперів дозволяє безперервно здійснювати управління структурою портфелю. Таке управління полягає у застосуванні різних методів до фінансових інструментів портфелю з метою отримання максимального прибутку, збереження інвестиційного капіталу, забезпечення інвестиційної привабливості портфелю.

Основні ризики, з якими постійно зустрічається будь-який інвестор – це інвестиційні ризики, які являють собою ймовірність отримання прибутку від певних інвестицій. Інвестиційний ризик характеризується такими особливостями як: нестійкий характер регіональних ринків цінних паперів; низький рівень регулювання фондових операцій; слабка законодавча база; нерозвиненість інфраструктури; недостатнє інформаційне забезпечення тощо. Такі ризики включають у себе ризики втраченого прибутку, ризики зниження доходності та ризики прямих фінансових втрат [1].

Незважаючи на різноманіття ризиків, існують способи управління ними, наприклад, хеджування ризиків цінними паперами, але основними інструментами для цього виступають:

- портфельні інвестиції з використанням методів диверсифікації цінних паперів. При формуванні портфелю необхідно використовувати певні механізми відбору фінансових інструментів, а саме методи фундаментального і технічного аналізу. Фундаментальний аналіз має за мету визначити фінансові характеристики діяльності емітента і макроекономічних

показників, а технічний аналіз – виконати прогноз цін на цінні папери на основі історичних даних;

- використання похідних фінансових інструментів (опціонів, ф'ючерсів, валютних свопів, арбітражних угод), що засновані на розподілі ризиків у часі;

- використання технічних способів, тобто, використання комп'ютерів, стратегій високочастотної торгівлі і сучасних систем криптографічного захисту.

Управління ризиками можна представити як послідовність певних етапів, на кожному з яких використовуються різні принципи [2]. Наприклад, на початковому етапі необхідно визначити основні цілі управління ризиками, враховуючи прогнози макроекономічних факторів, можливості та потреби підприємства для реалізації її стратегії. Тобто, необхідно визначити стратегічний план.

Далі здійснюється ідентифікація усіх можливих активів (компонентів), які можна включити у портфель, здійснюється їх класифікація, виконується їх оцінка за всіма характеристиками, які обирає фінансовий менеджер, а потім обираються найкращі з них. Після формування портфелю ідентифікуються та аналізуються ризики і прибутковість портфеля.

При цьому проводиться якісний і кількісний аналіз обраних ризиків на основі наявної статистичної інформації, будуються моделі, що описують портфель цінних паперів.

На наступному етапі визначаються частки компонент і розробляється портфель. Якщо необхідно внести додаткові незначні зміни, то фінансовий менеджер робить це, і потім формує звіт по створеному портфелю. Далі необхідно здійснювати моніторинг ефективності портфелю. Якщо виникають значні зміни, то здійснюється перегляд стратегічного плану і процес повторюється з початку, але, якщо зміни незначні, тоді можна просто перезбалансувати портфель.

Для того, щоб забезпечити ефективне управління ризиками необхідно знайти найбільш оптимальні методи прийняття рішень і впливу на ризик.

До основних методів зниження ризиків відносяться:

- за об'єктом впливу на середовище ризику: методи, що впливають на джерело ризику, на об'єкт ризику, канал і ефект ризику [3];
- у залежності від ступеню адаптивності: динамічні, статичні [4];
- за впливом на профіль ризику: нейтральної й активної дії;
- диверсифікація, лімітування, самострахування, хеджування;
- перенесення збитків на іншу особу за допомогою гарантій або страхування;
- розподіл ризиків між великою кількістю осіб;
- спеціальні механізми виконання угод, які знижують ймовірність втрат за рахунок ускладнення та подорожчання технічних процедур.

Для того, щоб ефективно управляти портфелем цінних паперів необхідно здійснювати постійний його моніторинг і перегляд його структури.

Перегляд портфеля – це процес продажу певних фінансових інструментів у портфелі та купівлі інших з метою заміни перших [5].

Необхідність відстеження змін на ринку цінних паперів є очевидною. Прийняття інвестиційних рішень, зазвичай, здійснюються у середовищі, що динамічно змінюється. Макроекономічні фактори, нова інформація щодо діяльності компаній і галузей економіки повинна бути у полі зору інвестора. Важливо здійснювати такий моніторинг для того, щоб ідентифікувати можливість негативного впливу певного фактору на портфель цінних паперів.

Висновок. Отже, для того, щоб управляти ризиками портфеля цінних паперів існує величезна кількість методів. Необхідно лише визначити цілі для інвестора, а потім сформувати відповідний портфель цінних паперів, використовуючи найоптимальніші методи мінімізації ризиків і максимізації прибутковості. У поданому дослідженні було узагальнено теоретичні аспекти управління ризиками цінних паперів. Подальші дослідження будуть

направлені на детальне дослідження методів диверсифікації портфеля цінних паперів з метою отримання максимальної винагороди за одиницю ризику.

Література

1. Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент. Теория и практика. Учебник / Под ред. Е.С. Стояновой. – 6-е изд. М.: Изд-во «Перспектива», 2010. – 656 с.
2. Arit M. Portfolio Risk Management: Gamble or Safety Net? Paper Presented at PMI® Global Congress 2010 / Mario Arit // Project Management Institute. – 2010. – URL: <https://goo.gl/m6eBTN>.
3. Качалов Р.М. Управление хозяйственным риском / Р.М. Качалов. – М.: Наука, 2002. – 192 с.
4. Агафанова И.П. Обзор методов управления рисками инновационного проекта / И.П. Агафанова. – М.: Менеджмент, 2004. -с.12-17.
5. Levišauskaitė K. Investment Analysis and Portfolio Management / Kristina Levišauskaitė // Vytautas Magnus University. – 2010. – 166 p.

References

1. Stoianova E.S. Fynansovyi menedzhment. Teoryia y praktyka. Uchebnyk / Pod red. E.S. Stoianovoi. – 6-e yzd. M.: Yzd-vo «Perspektyva», 2010. – 656 s.
2. Arit M. Portfolio Risk Management: Gamble or Safety Net? Paper Presented at PMI® Global Congress 2010 / Mario Arit // Project Management Institute. – 2010. – URL: <https://goo.gl/m6eBTN>.
3. Kachalov R.M. Upravlenye khoziaistvennym ryskom / R.M. Kachalov. – M.: Nauka, 2002. – 192 s.
4. Ahafanova Y.P. Obzor metodov upravlenyia ryskamy ynnovatsyonnoho proekta / Y.P. Ahafanova. – M.: Menedzhment, 2004. s.12 17.
5. Levišauskaitė K. Investment Analysis and Portfolio Management / Kristina Levišauskaitė // Vytautas Magnus University. – 2010. – 166 p.